

19 92

Årgång 8

Förra året skrev jag att det var den åttonde årgången av års-skriften, men då var jag ute ett år för tidigt. Ursäkta. Det stod dock rätt textat.

Styrelsen består efter årsmötet i höstas av följande personer:

Bosse Wiklund, ordf	Olle Severin, v ordf.	Ulla Wiklund
		säkr, (suppl)
Gun Storell, kassör	Anita Everlund	Arthur Österman
Birger Ahlrén	(f Oxhalsö byalag)	Åke Karlsson, Alsvik

Suppleanter:

Tore Malm	Yngve Berger	Ulla Wiklund	Bengt Rinaldo
-----------	--------------	--------------	---------------

Tyvärr blev det ingen utflykt i år. Vi hittade ingen lämplig båt.

Museet har varit öppet som vanligt lördagar sommartid.

Vi lånade Gamla skolan i Blidögård en vecka i juli och anordnade en utställning "Klinkbugd" som berättade om gamla båtbyggartaditioner, visade verktyg, uppmätningar och bilder.

I år tänkte vi försöka fortsätta på den linjen och vidare genomföra någon kulturpromenad i Köpmanholm-Furusund.

Jag är fortsärande tacksam för alla manusbidrag som Du skriver!

**RED: BOSSE WIKLUND, SIKMARÖ 1050
760 17 BLIDÖ.**

TEL: 08-82 10 24, 0176-813 02

V å r s t o r m e n .

Bosse Wiklund

Vi sitter och hukar tätt intill sängkammarfönstret.
Stormen piskar regnblandad snö mot rutan,
river i träden och sliter fjärdens vågor till skum.
Strömvabrottet är bara en del av mönstret.
Radion är tyst och elljuset får vi klara oss utan.
Vi eldar i vedspis, men hällen känns knappt mer än ljum.

Och marsdagen skymmer tidigt när snömolnen jaga.
Stormen svär, går holmgång med bryggor och stuga.
Sjöfågeln, viggas och skrak, tar skydd bakom båthusets hörn.
Snön, som driver i bankar när byar draga,
snökorn som smälter, blötsnö och regn, det är krafter som duga
att bryta upp isen i viken, ge våren en törn.

Författarnas, kompositörernas, poeternas, vissångarnas och Bildskaparnas Blidöskärgård (II)

Bosse Wiklund

Den här serien inleddes i fjol 1991 med en förhoppning att även någon skulle bidra. Så har ännu ej skett så jag fortsätter

Den här gången tänkte jag berätta något om Hugo Alfvén och hans relationer till Blidöskärgården.

Hugo Alfvén bodde som pojke och ung musikstuderande som sommargäst på Gräskö, enl vad han själv berättade för mig någon gång på 1950--60-talen. Han träffade då Uno Österman, som kämpade med en fiol. Uno hade bra sinne för musik, men det var si och så med tekniken. Hugo, själv, violinist, lärde honom en del. "Jag satte snits på hans spel", som han själv sade. Uno för sin del tyckte att Hugo Alfvén hade hjälpt honom en hel del. "Jag blev säkrare. Jag visste efteråt en massa som jag tidigare bara anat. "

Redan som ung musikstuderande hade Hugo Alfvén hälsat på August Söderman, hans lärare, som bodde intill Solö. En midsommarnatt vandrade August och Hugo i trakten och lyssnade till dansmusiken från logar och dansberg. Det var polskor och valser och schottis. Hugo Alfvén tog åt sig en massa melodier, bl.a. "pekvalsen", och ett flertal av dem har han med i sina kompositioner som "Midsommarvaka" och naturligtvis "Roslagsvår." Likadant var det på Gräskö, det har han själv bekräftat för mig. "Jag lärde melodier av Uno och hans kamrater och de lärde teknik av mig".

Hugo Alfvén älskade fjärdarna och holmarna. Han kunde sitta i en liten roddbåt och lyssna till kluckat mot strandstenar och höra vindens övergripande sus, och plötsligt tog det hela form i toner. Som den överdådige instrumentalist han var tog ljuden i Naturen plats i orkesterns olika instrument. Han översatte och omformade skärgårdshavets egen musik, Det var nog det som gjorde honom till en sådan fantastisk ledare för Orphei Drängar (O.D.) Han spelade med mänskliga röster.

Men Hugo Alfvén var ingen hemmasittare. Han hade sin kära koster, och med den företog han långa utflykter genom ytterskärgårdarna, och i skärgårdshavet, likaväl som i innerskärgårdens kustnära vikar. Han lyssnade till vind och vågor. "Jag har hört symfonier, som ingen människa kan skriva ned. De var underbart vackra. Det enda vi människor kan göra är att göra dem sämre. Därför avstår jag."

Egentligen var det där en uppmaning till medmänniskorna att själva ta söka sig ut till utskärgårdarna och lyssna- Till vind och vågor och fåglars, sång och skrän.

Bosse Wiklund

80 år är en aktningsvärd ålder, speciellt om man är ett fartyg. På segelskeppens tid brukade man räkna med 30 år för ett furuskrov och 40 - 50 för ett välskött ekskrov. När järnet och senare stålet kom ökades livslängden betydligt. Dessutom kunde man ganska lätt byta ut plåtar som var angripna och det ökade livslängden än mer.

Men som sagt. 80 år är en aktningsvärd ålder och den gamla damen seglar fortfarande med sin ursprungliga ångmaskin och under sitt ursprungliga namn och åtminstone till stor del på sin ursprungliga trad.

Hon byggdes på Erikssbergs Varv i Göteborg och rederiets delägare kom från just Blidö och även från Hysingsvik i Länna. Detta bestämde också hennes ursprungliga trad.

Jungfruressan ägde rum 1 juni 1911, och 1 juni 1991 var det dags att göra en jubileumsresa från Stockholm till Blidösundet, där hon anlöpte alla bryggor upp till Kolsvik, för att sedan vända och gå till Almvik, där hon blev några timmar.

Så här efter jubileet kan det kanske vara värt att ur glömskans kammar dra fram några små intermezzon från den allra första resan 1911. Spänningen var stor på Blidö inför fartygets ankomst. Man mötte med lövade bryggor och befolkningen hade väl i stort gått man ur huse!

Vid Västernäs på Blidö hade ett par gubbar förberett salut. Man hade införskaffat ett par salutkanoner och även prövat dem ute i en kärrmark. Detta för att inte avslöja vad man höll på med. Ljudet dämpades effektivt och skyttarna tyckte att det lät alltför mjukt, så när den stora dagen kom laddade man med dubbel laddning, och väntade. Och väntade.

Så kom hon då med sitt vita skrov och gula skorsten och kolröken drivande för vinden. Gubbarna stod parat med luntorna klara.. Ett.. två... tre.... P A N G !! Smällen blev åtminstone fem gånger så kraftig som gubbarna tänkt sig. Men nu skulle det väl höras åtminstone ...

Uppe i matsalen på Blidösund satt grosshandlare Björkqvist med fru och dotter. Man hade njutit av resan och känt aptiten retas nere i magen. Men ingen fara. Far i huset hade varit förutseende och beställt bord i god tid och nu satt man här. Smörgåsbordets sill och strömming i olika varianter var blott ett minne nu, biffsteken stekt direkt på hällen i kabyssan hade avnjutits med lök och stekt potatis och ett glas vin. Man hade hunnit till kaffet och ett stort glas Grönstedt väntade på husfadern som tack för hans insatser.

Han satt med sitt höjda glas och skålade med damerna. Mor hade fått ett litet glas likör och dottern en smutt sherry. Grosshandlar Björkqvist Lutade huvudet bakåt, öppen mun för att låta nektarn fukta strupen...

Då P A N G ... Grosshandlaren ryckte till och Grönstedten for rätt ner i vrångstrupen och mot lungorna.

På ett ögonblick var scenen förändrad. Grosshandlaren blev högröd i ansiktet, ögonen sköt fram som på en kräfta och snurrade osymmetriskt. "Öh-h - uä..UÄ.'" Så föll han framstupa över matbordet. "Ö-ö-ö-h!" --- Fru Björkqvist störtade upp och dunkade maken i ryggen. Det blev ingen reaktion. Grosshandlaren pep nu bara och verkade medvetlös.

"Hjälp, min man dör", skrek grosshandlarfrun....

Hur det gick i fortsättningen vet jag inte. Min sagesman ville inte göra pinan längre än nödvändigt.

Det var klasskillnad på den här tiden. Skärgårdsborna satt nere i försalongen.

Den gamle skepparen Konrad Österman som fört egna och andras fartyg till han var 75 år, hade sedan gått iland på sin barndomsö och ägnade sig åt allt det som inte blivit av under alla sjöåren. Han var nu 81 men det sista året hade det känts allt mer motigt att arbeta. Han blev lätt yr, blev fort trött och fick hjärtklappning. Egentligen var det inte något han brydde sig så mycketo om, men gumman tjatade och när så en doktor hyrde i granngården som sommargäst, så hade han frågat. Doktorn undersökte honom noga och sade sedan att han allt ville se kapten hos sig på Serafimerlasarettet, så skulle han göra en ny undersökning. Vår skeppare sa inte så mycket. Egentligen var han nog litet rädd för doktorer och tocket folk, men sista vintern hade det känts svårt att gå i timmerskogen och fälla träd så...

När grannen for till Stockholm med sin piggsruta den våren följde Konrad Österman med, "bara för att få slut på gummans tjat."

Han kom till lasarettet och doktorn tog själv emot honom och undersökte honom noga.

"Ja det var som jag anade. Hjärtat är litet ansträngt. Men kapten skall få en medicin som hjälper. Nu skriver jag ut nitroglycerin. Han skall ta två droppar på en sockerbit två gånger om dagen och om han får hjärtklappning eller känner sig yr så ta en extra gång. Eftersom det kanske dröjer innan kapten får tid komma in igen så har jag skrivit ut en stor flaska. Men tänk på att det kan explodera, så hantera den varsamt".

Skeppare Österman gick till apoteket och fick sin medicin fast okrist-

6

ligt dyr var den. Han placerade flaskan i innerfickan på skepparkavajen.

Nu satt han i försalongen på Blidösund på hemväg. Han hade beställt "en kaffe med stor kopp". I den andra innerfickan hade han en liten fickflaska med "kolfonium". Efter de sista dagarnas strapatser tyckte han sig värd en kaffekask. Och det smakade liksom mera hemvant än de moderna herrskapsfasonerna med konjagare och dyligt.

Han satt och funderade över var doktorn sagt om ålder och annat. På något sätt hade han väntat sig det här, men han ville inte erkänna ens för sig själv att han faktiskt var över 80 och inte 20 år.

Han hade låtit kaffet svalna litet i koppen och skulle just till att dricka när salutsmännen kom. P A N G! Skeppare Österman ryckte till och slog koppen mot bordskanten. Han satt fånigt och stirrade efteråt. Koppörat satt på pekfingret och en liten porslinsskärva hängde med. Koppen i övrigt låg i skärvor på durken liksom innehållet. Fast det sista såg inte skeppar Österman. Han bara stönade: "Herre min je. Ja'tror ja feck tag i fel flaska!" -

"Det var en jungfruresa det!"

F y n d e t i s y s k r i n e t .

Bosse Wiklund

Är Du auktionsbiten? Jag menar en sådan där person som springer på snart sagt alla s.k. bondauktioner och ropar in div grejor som man "absolut behöver till någonting". Min mor som annars var en sörsiktig och ekonomiskt klok kvinna, kunde ibland på auktioner härute drabbas av någon slags frossa och köpa in respektive ropa på allehanda konstiga ting. En gång skrek hon envist på en porslinskruka med metallbelag. Det var en destillator, en hembränningsapparat. Det är nog efter mamma jag fått mitt sjukliga auktionsbeteende.

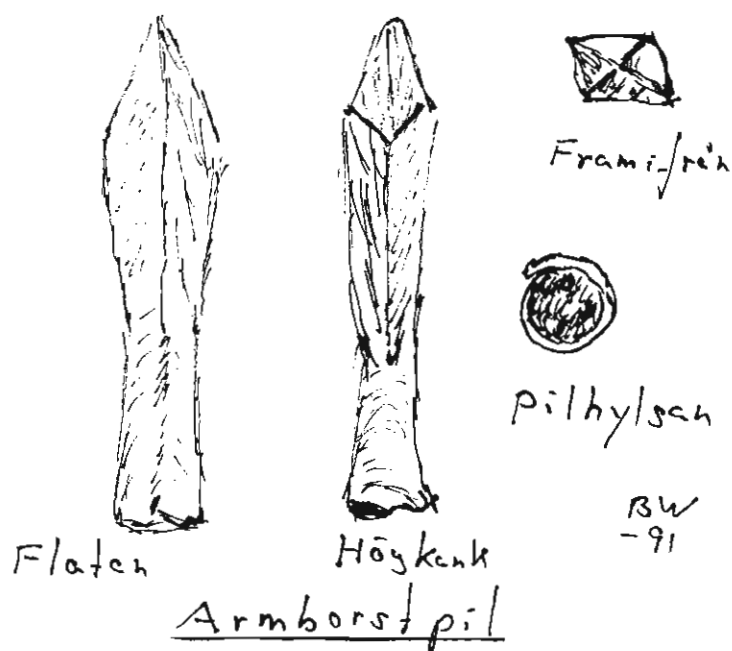
Jag tror det 1960 som jag var på auktion på Svartlöga efter Emelie Södergren, syster till den kände båt- och skutbyggaren Johannes, "Greven" kallad. Bland andra grejor köpte jag ett syskrin. Det var inte så värst märkvärdigt skrin i och för sig, men bland innehållet fanns diverse intressanta ting. Det mesta var naturligtvis med anknytning till sömnad, knappar varav några mycket åldersdigna, en fingerborg modell Ä, nålbrev m.m. Så låg där en grej, som jag inte kunde bli klok på. Den liknade en ispiik utan skaftbeslag, fast den var mycket mindre till formatet.

Jag har alltid haft en viss förmåga att lista ut vad konstiga ting har använts till, men den här gången gick jag bet. Jag har under årens lopp prövat olika uppslagsändar, men nej, det gick inte. Att föremålet inte var en ispiik för barn sade sig själv. Det hade varit rena mordförsöket att sätta ett sådant föremål i en unges hand.

Som sagt var, jag blev inte klok på vad det var förrän i våras. Då var jag på en resa till Bornholm och hamnade bl.a. på Hammershus lilla museum, och si. Där fanns mitt föremål. I ett flertal exemplar dessutom. Med samma parallelogram i tvärsnittet och exakt samma utseende på skaft-holken. Det var helt enkelt armborstpilar. De här hade pilskaft av trä och raka fjäderansatser. Pilen roterade alltså inte i luften som en skäktta, utan gick rakt fram. Det måste dels ha betytt att den ballistiskt inte hade skäktans säkra gång utan kunde konstra, dels var den nog rätt ineffektiv mot pansrade rustningar och sköldar. Annars var armborst och pilar ett fruktat vapen. Bågen var så hård att man måste ha vev för att spänna den.

Den här armborstpilspetsen är så pass välbehållen och bara litet rostig, så jag tror inte att den legat i jord någon längre tid. Just den här typen av pilspets är känd från Medeltid till 1500-talet. Men hur hamnade den i

Emilie Södergrens syskrin? Den hade inte skjutits dit, det är säkert. Och vad hade fått henne att spara den. Är den ursprungligen ett fynd från Svartlöga? Eller från Furusund? Där vet vi att bl.a. danskar fanns vid flera tillfällen. Förresten är det säkert att den är dansk? Vi lär aldrig få svar på alla dessa frågor, men de öppnar onekligen ett intressant perspektiv.

G U S T A V V A S A O C H S K Ä R G Å R D S B O R N A

Bosse Wiklund

När man gick i skolan och läste om Gustav Vasa, så fick jag en minnesbild av en rödlätt man med rött skägg och ilsket humör. Vidare hade han en fader som hette Erik Johanson. Han beskrevs som obetydlig och hans främsta merit var att han blev halshuggen i Stockholms Blodbad 8 nov 1520.

Men Vasaätten började långt tidigare. Under Medeltiden var det vapenskölden som talade om vilken ätt man tillhörde. En balk, sparre eller annat tillägg kunde visa på en sidolinje, men släkttillhörigheten var ändå klar.

Vasaätten var troligen från början en ren Roslagssläkt av provinsiell lågadelssklass. Redan under 1300-talet fanns det tre grenar av släkten. Två av grenarna dog ut redan under Medeltiden medan den tredje började ett socialt avancemang, bl.a. genom välplanerade giftermål.

Den äldste gubben i den här släktkedjan hette Nils Kettilsson. Han kallas stundom för väpnare och är omnämnd mellan 1361 och 1378. Fråga är dock om det inte är samma man Nils Kettilsson, som redan 1355 var fogde i Stockholm. Han gifte sig med Kristina Jonsdotter, som man anser vara dotter till riddaren Johan Niklisson till Rickleby.

Nils Kettilsson hade nu kommit en "bit uppåt i smöret" och han började blanda sig i politiken. I Sverige fanns det ju i stort två partier, Unionspartiet som stödde Drottning Margaretas arvtagare Albrekt av Meklenburg, och så motståndarna Folkungarna, d.v.s. det svenska partiet.

Nils Kettilsson tillhörde kretsen kring drotsen Bo Jonsson (Grip), Sveriges rikaste man, och den nu mindre kände Karl Ulfsson till Tofta. Bo Jonsson tillhörde Albrekts anhängare.

Nils Kettilsson hade tre barn, sonen Kristiern och döttrarna Ramborg och Ingeborg.

Ingeborg gick in i Klara kloster 1376 så henne behöver vi inte bekymra oss för.

Ramborg gifte sig före 1376 med riddaren och lagmannen Tord Röriksson (Bonde). Hon skulle så småningom bli farmor till Karl Knutsson (Bonde), som blev svensk kung tre gånger.

Så var det då sonen Kristiern. Redan det danskklingande namnet visar faderns ställningstagande i politiken. Kristiern föddes troligen på Björnö, som var en av fadern, Kettils, gårdar i Roslagen. Fadern var vid denna tid häradshövding i Frötuna skeppslag.

Kristiern ärvde utom Björnö även gården Vasa i Seminghundra. Om gården

fått namn efter släkten, eller släkten efter gården, vet väl idag ingen. Kristiern blev 1401 häradshövding i Seminghundra härad.

Han hade senast 1399 gift sig med Margareta Johansdotter (Molteke). Det var en gammal dansk adelssläkt från Meklenburg, känd sedan 1200-talet. Margaretas fader hette Johan Menneke (Molteke) och blev danskt riksråd 1383. Han var gift med änkan efter den heliga Birgittas son, Karl Ulfsson av Ulfåsa. Hon hette Karin Gysing.

Den mest kände av släkten Molteke var långt senare den preussiske generalfältmarskalken Helmuth Karl Bernhard von Moltke (men då har vi hunnit ända till det 1:a världskriget 1914-18)

Hustru Margareta avled 1413. Samma år blir Kristiern riksråd. När svågern Tord Röriksson (Bonde) avlider 1417 var det som länsherre i Viborgs län, och nu ärver Kristiern det uppdraget. Han invecklar sig i en politik som strävar efter att tvinga Revals köpmän att avstå från Rysslandshandeln och låta den gå över Viborg.

Senast 1428 gifter Kristiern om sig med Margareta Eriksdotter (Krummedige), dotter till Erik av Pommerns hovstallmästare Erik Krummedige.

Vid Engelbrekts resning förblev han kungatrogen, men stannade i Viborg. Han återkom till Sverige först i juni 1436. Då hade Engelbrekt fallit och Karl Knutsson (Bonde) trätt fram. Men det fanns en annan man Erik Puke, den förste adelsmannen som anslöt sig till Engelbrekt, och som hade farliga demokratiska idéer. På sin väg mot makten måste Karl Knutsson oskadliggöra (låta döda) denne. Det var Kristiern, som nu blivit drots, 1435, och samarbetade med Karl Knutsson, som lät utföra avrättningen.

Sedan den gemensamme fienden Erik Puke avlägsnats, spred sig misshälligheterna mellan Karl Knutsson och Kristiern Nilsson. Den senare var fortfarande anhängare till Erik av Pommern, men Karl tänkte bli kung själv. Efter många intriger och tvister blev Kristiern i jan 1439 överfallen på sin gård Råvelsta i Uppland och tillfångatagen. Hustru Margareta blev sårad. Efter den här historien går biskoparna in och medlar och hindrar en avrättning. Kristiern drar sig tillbaka till Viborg men fortsätter sina intriger, dock utan framgång. Han dör 1442.

I det första giftet (med Margareta Johansdotter Molteke) hade Kristiern sonen Karl och en dotter Kristina, så småningom gift med Bengt Jönsson (Oxenstierna). Karl spelar en viktig roll i den Finsk -estniska kampen mot Erik av Pommerns sjörövare.

I det andra giftet (med Margareta Eriksdotter Krummedige) hade han barnen Nils, Johan och Birgitta.

11

Birgitta gifte sig först med Erik Turesson Bielke 1446, och sedan hon blivit änka efter 1450, med den danske marsken Klas Rönnow.

Brodern Nils blev riksråd och deltog i Jöns Bengtssons uppror mot Karl Knutsson 1457. Han var klart unionssinnad och dog 1464.

Så har vi då brodern Johan Kristiernsson född unf. 1430. Han bryter släkttraditionen och ansluter sig till Karl Knutsson. Det kan bero på att han är gift med Sten Sture d.ä. syster Birgitta Gustafsdotter (Sture). Hennes morbror var just Karl Knutsson. Johan Kristiernsson blev riksråd 1457.

Johan Kristiernsson (Vasa) tycks ha haft en viss framgång som medlare i olika situationer. Han var Karl Knutssons man, även när denne var avsatt.

År 1451 köpte han Örbyhus gård i Uppland av mostern Agneta Krummedige. Sedan ärvde hans hustru Birgitta Sture Rydboholm, och familjen flyttade dit.

Birgitta Sture dog 1472, och senast 1474 gifter Johan Kristiernsson om sig med Birgitta Tordsdotter. Hon var dotter till marsk Tord Bonde d.y.

Så till Johan Kristiernssons barn

I det första äktenskapet med Birgitta Sture hade han söner Kristiern och Erik.

I det andra hade han dottern Anna som i sinom tid skulle gifta sig med Ture Jönsson (Tre Rosor). Hon levde ännu 1514.

Brodern Kristiern Johansson var född på 1460-talet och dog någon gång mellan 1494 och 1497. Han var hövudsman på Kalmar slott och på 1490-talet omtalas han där. Annars var han mest känd för sin fruktansvärda ilska och sina slagsmål. Han drog sin inte ens för hemfridsbrott när andan föll på. Han ärvde Örbyhus (och Grönskog i Småland).

Den yngre brodern Erik var troligen född omkr 1470. Han tog del i Sten Stures finska krig 1494, och stödde Herr Sten i krisen 1497 så varmt att han blev bannlyst av ärkebiskop Jacob Ulfsson. När kung Hans kom till makten blev han riddare vid själva kröningen. Detta som en försoningsakt. Men redan 1501 deltog han i upproret mot kung Hans på Sturarnas sida.

Från 1504 till 1505 var han länsherre på Åland med säte på Kastellholm.

Han ärvde Rydboholm och besökte som ung ofta Stockholm. Men det gick ibland vilt till. Några stockholmaborgare hade fiskat och huggit ved på hans mark. Det slutade med stor misshandel. Hetsigheten behöll han genom åren. År 1515 bröt han sig in i Ekerö kyrka och slog sönder inred-

redningen. Det var endast tack vare Sten Sture d.y. som han undgick bannlysning.

Denne Erik Johansson Vasa (den obetydlige, se inledningen) var gift med Cecilia Månsdotter av Eksläkten. Barnen var sonen Gustaf och flera flickor.

Familjen fick ett tragiskt slut. Erik Johansson, som trots all obetydlighet var riksråd, blev halshuggen på Stockholms Stortorg 8 nov 1520 i Stockholms Blodbad. När sonen Gustaf som skulle bli känd som konung Gustaf Vasa, startade sitt befrielsekrig, togs hans mor, fru Cecilia och två av hans systrar som gisslan till fängelse i Köpenhamn. Där dog de.

Gustaf hade ytterligare en syster Margareta som 1516 gifte sig med Joakim Brahe. Han dog redan 1520, och 1525 gifte hon om sig med greve Johan av Hoya.

Det här var en kortfattad berättelse om Vasaättens uppstigande från bondeadel till en av rikets främsta släkter.

*

Innan vi börjar med Gustaf Eriksson Vasa, så låt oss göra en sammanfattning. Den gamla ättegården Björnö på gränsen, mellan Frötuna och Rådmansö ägs fortfarande av släkten, men jag vet inte vem som ärvde den efter Kristiern Nilssons död 1442. Sonen Johan i Kristierns andra gifte med Margareta Krummedige var ju gift med Birgitta Sture, och genom henne ärvde familjen Rydboholm någon gång efter 1541. Detta år hade familjen köpt Örbyhus gård i Norra Uppland av sin moster.

Det här är de viktigaste gårdarna i den unge Gustafs barndom. Utöver det timliga och jordiska arvet hade han också fått förfäders våldsamma sinnelag.

Gustaf Erikssons födelseår är något oklart. Troligen föddes han 12 maj 1496 (det är den moderna forskningens resultat), men enl hans egen sista hustru var det 1497. Den 28 maj 1495 har också nämnts.

Vi vet mycket litet om hans första tid annat än att han föddes på Lindholmens gård i Roslagen. Faderns vildsinta sinnelag skaffade många fiender till familjen, och han lyckades ju t.o.m. bli bannlyst 1497. Det här gjorde att hustru och barn fick flytta inom släkten. Vi vet att han, Gustaf, långa tider bodde på Rydboholm, men enl traditioner skall han även tidvis ha vistats på Björnö. Det är väl troligtvis här han får den första kontakten med skärgårdsbor, och förmodligen lekte han också med deras barn och fick vänner bland dem.

Ingen vet exakt hur hans krigiska uppfostran såg ut. Om hans bokliga

lärdom vet vi att han inte var något läshuvud precis, men han lär ha legat vid Uppsala Universitet någon tid.

Vi kan nog utgå ifrån att han fick lära sig att fäkta och vara allmänt morsk. År 1517 var han med i slaget vid Vädla, och kommer ifrån det utan blessyrer och med hedern i behåll. Han var med vid Sten Sture d.y. hov och fick väl lära sig en hel del där.

Vi Brännkyrka 1518 är han mycket aktiv. Vid fredsförhandlingarna efter slaget tillhörde han den gisslan av svenska adelsmän som utlämnades till Kristian II av Danmark som garanti för hans personliga säkerhet. Men Kristian var en typisk renässansfurste och svek sitt ord. så adelsmännen slutade som fångar i Danmark. Gustaf Eriksson, som nu var 21 -23 år hamnade på Kalö slott på Jylland. Därifrån rymde han i sept 1519 och tog sig till Lübeck. För Lübeckarna var han en het potatis. De hatade Kristian men var ändå rädda för att hjälpa Gustaf. Man lovade alltså runt och drog ut på förhandlingarna.

Efter 8 månader lyckades Gustaf Eriksson få en chans att återvända hem. En av de sista dagarna i maj 1520 klev han iland på Stensö udde söder om Kalmar.

Sturens makt var bruten och de andra ledarna i det nationella partiet slogs inbördes.

Gustaf smög sig snabbt hemåt. På en av släktens gårdar, Räfsnäs, fick han veta om Stockholms blodbad och faderns slut. Det är nog nu han slutligen når klarheten och startar revolten mot Kristian II? Men nu har danskarna börjat få grepp om landet. Man har sina spioner och anhängare ute överallt, och för den delvis krossade, delvis splittrade nationalistiska rörelsen var det som hänt förlamande. Ingen vågar stå upp och erkänna sig vara anhängare till de gamla Sturarna.

När det inte går på hemmaplan att mobilisera tillräckliga styrkor, kommer Gustaf Eriksson att tänka på dalkarlar och bergsmän. Här hade ju Engelbrekt haft sin starka bas. Men..Gustaf Eriksson Vasa är ingen bergsman och ingen dalkarl, och han möts nog med tvivel och misstro. Den samlade tingsmenigheten i Mora avslår hans begäran och vädjan om hjälp, och han måste fortsätta att fly med danska anhängare i hasorna.

Men Kristians metoder hade varit litet för självsvåldiga för svenskar, och när budet om hans senaste bravader når Mora ändrar sig menigheten och en patrull skickas ut och hinner ikapp Gustaf straxt före den norska gränsen i Sälens by i Transtrand.

Befrielsekriget för nu snabbt Gustaf till herravälde i Sverige utom de fasta borgarna med tillträde från öppna sjön. Där biter sig danskarna fast.

Stockholm belägras utan framgång. Staden får nya förråd och trupper från Saltsjösidan. Gustaf har slagit upp sitt högkvarter på Långholmen, och man har dragit hopkedjade stockar över Riddarfjärden, men vad hjälper det. På Åbo slott sitter den danske amiralen Sören Norrby, och hans underbefälhavare Junker Thomas blir befälhavare för den undsättningsflotta som via Kastellholm på Åland skall segla på Stockholm, när isen har gått.

Först i juni drar han åstad. Vid Furusund eller rättare Köpmanholm ligger en svensk flotta med några handelsfartyg men framför allt skärjebåtar, bemannade med roslagsbor, allt under befäl av Erik Flemming. När Junker Thomas vädrade fara skickade han ett spaningsskepp i förväg, men det övermannades av svenskarna och togs. Detta skedde troligen just intill prickupplaget. Med en ny svensk besättning återvände det erövrade fartyget till den danska eskadern. Junker Thomas gick själv i en liten båt, en äsping, och lät sig ros mot de återvändande. Han överrumplades och togs till fånga.

Efter chefens plötsliga bortkommande spred sig ett visst missmod bland danskarna. Några fartyg som den stora Finska Prisen försvarar sig framgångsrikt, men de flesta flydde ned genom Blidöundet för att återvända till Danmark. De snabba svenska skärjebåtarna tog upp jakten på dem, och straxt söder om Glyxnäs, vid Jutgrunden, hann man ikapp dem. När spelet nu var slut stack danskarna själva sina fartyg i brand. Junker Thomas, som i flera år härjat den svenska kusten, fördes som fånge till Uppsala och senare till Tynnelsö innan han hängdes.

Sjöstriden vid Köpmanholm-Furusund kan betecknas som den första svenska sjöstriden efter Medeltiden. Det var Gustaf Vasas första sjöstrid och framför allt var det den första vunna sjöstriden.

Samtidigt hade Finska Prisen tydligt visat att handelsfartyg var helt värdelösa mot riktiga krigsskepp. Gustaf lärde sig snabbt, och han förhörde i Lübeck 15 skepp med besättningar.

I november samma år, 1522, återkom Sören Norrby själv med 5 skepp. De inlejdade Lübeckarna ville ej bjuda till strid trots sin överlägsenhet och danskarna lade sig i hamn vid en ö i skärgården. Natten blev kall och det lade nyis. Man kunde efter några dagar rida på isen. Tyskarna ville icke anfälla ändå. Man sade att om man besegrade danskarna, så fanns det ju ingen fiende kvar, och då behövdes inte det Lübeckska sjöfolket och knektarna mer.

Gustaf Eriksson blev naturligtvis topp tunnor rasande vid detta besked, men när han äntligen fått ihop en svensk styrka så blåste det upp till storm, isen gick och danskarna var fria med blotta förskräckelsen kvar.

De här krigshändelserna ledde så småningom till att Stockholms slott måste kapitulera, och de hade lärt Gustaf att inte lita på utlänningar. Han glömde inte heller skärgårdsbornas insatser under striden vid Köpmanholm. Det framgår med all önskvärd tydlighet när borgerskapet i Stockholm vill stoppa skärgårdsbornas fria handel med bönderna vid Mälaren och i Uppland. Alla försök att stoppa deras genomfart vid Stockholm möts av kungens veto. Man får t.o.m. fortsätta att bedriva sin handel vid Brunkebergssåsens stälk mot Norrström.

Om vi tittar på Gustaf Vasas ställning som kung så var den inte oomstridd. Dels var det Unionspartiet som ville ha en dansk på tronen, dels var inte Vasarna de ledande inom det Nationella partiet. Det var Sturarna men också andra som Brahar och Tre Rosor. Och Vasaättens uppmarsch från bondeadel till högaristokrati hade gått litet väl raskt. Inte ens den egna släkten kunde man helt lita på. Det var ju först farfar Johan Kristiernsson, som hade brutit släktens traditionella ställning som unionsanhängare och blivit Sturens man. Så majoriteten av släkten Vasa var fortfarande anhängare till en union med Danmark, så där sågs Gustaf som en usurpator.

Allt det här gjorde att han måste söka stöd på annat håll. Och han fick det stödet till att börja med från allmogen, bönder och hantverkare, bergsmän ej att förglömma.

Men kung Gösta var svår att ha till vän. Han krävde mycket, bl.a. tunga skatter, och smålänningarnas ox-skatt och kyrklocksskatten ledde till svåra upplopp. Desto viktigare blev det att hålla sig väl med de gamla vännerna i Roslagen.

Livet i det gamla Stockholm kunde var rätt hårt. En gång låg några skärgårdsbor i sin skärbåt, en spetsgattad c:a 20 m lång snipa, föregångare till piggskutan f.ö., vid kaj i Stockholm. Båten saknade kajuta, så man lade råseglets bom tvärs över relingen och drog seglet över som ett tält. Där låg man sedan för natten. Det här var så som alla gjorde så det borde inte ha väckt någon uppmärksamhet.

Sent en kväll kom några unga adelsspolingar, som varit på källare och fått för mycket av det fransösiske wijn i sig. Nu var de fulla och skulle skämta. De var beväpnade med långa smala stickvärjor enligt tidens mode, och när gänget kom ner till stadens broar och bryggor gick ett par av dem och stack med värjorna genom segelduken på skärjebåtarna. Rätt vad det var så råkade de sticka värjan i en sovande skärgårdsbo och såra honom så att blodet rann. Det var en karl som rusade upp bittert förbannad. Inför den åskådande skaran av fulla adelsglopar, som skrattade och

flinade blev han rasande. Han fick tag i en skäkta som glömts ombord av någon eller tappats där. Det var en armborstpil med snedskuren spets och snedställda fjädrar, gjord för att kunna genomborra ett harnesk. Skärgårdsbon kastade skäktan men det gick så illa att den träffade en av adelsynglingarna i ögat och borrade ut det.

Stadsvakten tillkallades och skärgårdsborna hamnade i Slottsfängelset. Inför kungen själv krävde den unge junkern hårt straff för skärborna, men Gustaf Vasa dömde så, att de unga adelsmännen hade sig själva att skylla eftersom de våldgästade skärjebåten, och det var väl nästan hemfridsbrott. Dessutom var kungen djupt missnöjd med "jetsettarnas" framfart och beordrade dem att ta sig något nyttigt före vid deras egen frids framtid.

Domen förefaller idag högst förväntad med på 1500-talet var den det inte. Då kunde ofta adelsmän göra som de ville utan påföljd.

Sambandet med hjälpen i striden vid Furusund-Köpmanholm går inte att bevisa, men jag tror ändå att det finns

Källor:

Peder Swart: Gustaf I:s Krönika

Bror Emil Hildebrand: Svenska sigiller från Medeltiden

Stockholms Stads tänkeböcker.

När Blidö Capelli fick sin klockstapel.

Birger Ahlrén

I Blidö kyrkräkenskapsbok 1717-1811 (LI:1) finns en redogörelse för tillkomsten av klockstapeln med klocka år 1744. Redogörelsen har ingen underskrift men är sannolikt skriven av den nye prästen Olof Unander. Med smärre justeringar lyder den som följer:

År 1744 den 2 febr. beslöt Blidö Capells församling uti en allmän sockenstämma att köpa 1 klocka. Varför kördes sedermera fram timmer som fick köpas på Blidö herrgårds skog. Man accorderade med Mjöltnaren vid Lo kvarna kvarnar (Östanå) Eric Bäck, som i maj månad uppbyggde stapeln med hjälp av socknens tillhandahållna dagsverken. Arvodet var 120 daler kopparmynt. Hela kostnaden på klockstapeln bliver efter "hosgående" förteckning:

	Daler	Öre
26 stockar á 3 dr	18	
3 tolfte bräder á 6 dr	18	
2 tusen spån á 18 dr	36	
Stora järn som håller storbanden	10	16
Dragspikar	36	
Spånsnikar 2000 st á 1.16 öre hundradet	30	
3 tunnor tjära á 18 dr	54	
Arbetslön vid klockuppsättning	150	
Flagga med flaggstake 6 dr		
	382 dr	16 öre

Efter det att Klock- och Styckgjutaren Herr Gerhard Meijer färdigställt klockan i augusti månad gjordes följande kostnadsredovisning

Klockan väger 3 Skeppund 1 Lispund och 4 marker (= 529 kg.)

700 daler skeppundet	2142
Stock, beslag och kläpp	108
Pannor som klockan går uti	30
Läder att fästa klockan med. Arbets-	
lön med järn	11
Klocksträng	7
Forlön med dricksrengar år bettjänerna	
med dagsverken 4 man 8 dagar á 2 dr	82
Summa	2380 daler

(Vissa felaktigheter konstateras i tabellerna)

Sägla summor göra tillsammans en summa av tvåtusensjuhundrasextiotvå daler och 16 öre. Insamlade är 1800 daler Kopparmynt vilka uppräknades i närvaro av församlingens äldste.

Därefter följer en uppgift på uttaxering för återstående kostnad:

Herr Capitän Blixen 36 dr, Pastor Loci 12 dr, Commminister ibn 6 dr, vart mantal 18 dr, var bondes hustru 6 dr, var porpare 3 dr, förutom att drängar och pigor samt barn giver efter råd och lägenhet. Redogörelsen avslutas med prästens ord: Nu vår Gud, vi tacka Dig och prisa Hans härli-
härlihetens namn. Ty vad äro vi att vi skulle åstadkomma kraft till att

18

giva frivilligen som nu tillgår. Ty av Dig är det allt kommet och av Din hand haver vi gottgivet Dig. 1 Krön.bok 29 cap. 13-14 vers

Räkenskaperna visar att den nämnda uttaxeringen gav 584 dr 16 öre vilket således täckte den återstående kostnaden till en del. Troligen hade ej alla betalt vid noteringstillfället. I 1748 års räkenskaper anges per anges att en Caroliner Bancosedel blivit inlöst. Den var skänkt av Herrskapet på Blidö gård och utställd 20 jan 1741 på 139.6 1/3 Caroliner. Den inlöstes för 652 daler kmt (Kanske var den en gåva för klockköpet , men varför redovisades den ej på stämman den 2 febr.?)

Vad säger stämmoprotokollet den 2 febr 1744? Det upptager tre ärenden:

1. Rådgjordes om det ärende som många begärt: Klocka med stapel för kyrkans medel så långt dessa räcker, och därutöver genom dammanskott svara för kostnaden.

Det blev enhälligt beslut för detta: Samtidigt beslutades också att redan innevarande vinter framköra 40 st timmerstockar, och detta efter mantalen för såväl skatte- som frälsehemman, som vanlig jämlikhet borde sörja för.

2. Frågades om någon missbrukat sabbats- eller högtidsdagen varom ett rykte gått. Härpå svarades att ingen hört något därav.

3. Brygghuset vid prästgården var alldeles förfallet.

Beslutades: Man var nöjd om pastorn mot betalning efter mätningmans ordom lät upprätta ett nytt brygghus med spisel, ugn och allt annat.

På en senare sockenstämma den 26 april beslutades om köp av klocka, och den 1 juli tecknades contract med Klockgjutare Meijer enl. ovan lämnade uppgift.

Den på Kyndälmässodagen den 2 febr 1744 beslutade klockan ringde således en sensommarsöndag detta år för första gången, och alltjämt 258 år senare utför den som storklockan sin allvarstygda tjänst.

Den bär inskriptionen:

DENNA KLÅCKA ÄR BLIDÖ KYRKA
OCH FÖRSAMLING TILLHÖRIG GUTEN
ÅR 1744. DÅ GEN. ADIUTANTEN GREF.
G:R: HORN WAR HERRE TIL BLIDÖ
CHRISTOPFER HUMBLE KYRKOHERDE
OLOF UNANDER COMMINISTER OCH
OLOF ERSSON I ALSWIK MED PER ERS
SON I OXHALSÖ WORO KYRKVÄRDAR.
ME FECIT GERHARD MEYER HOLMIAE

Tidpunkten år 1744 bör uppmärksammas. Idag har vi i färskt minne de svåra åren under första hälften av 1940-talet. Motsvarande tid under 1740-talet

var i vissa fall liknande men betydligt svårare. 1741 hade ett illa skött krig mot Ryssland medfört stora förluster, och Ryssarna hade besatt Finland och Åland. Missväxtår och det påtvingade valet av den tyske biskoppen Adolf Fredrik som tronföljare efter Fredrik I medförde en tryckt stämning i landet. Folkupproret, som stöddes av Roslagssocknarna, men utfördes av dalkarlarna och slutade i Stockholm den blodiga sommardagen 1743.

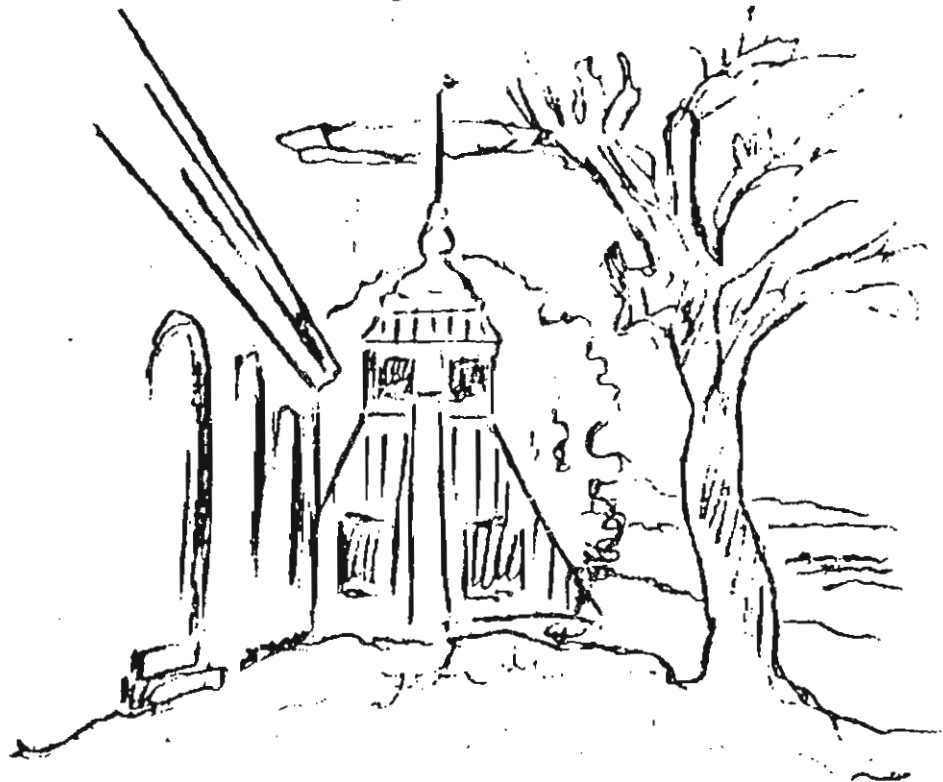
Och nu, den 2 febr 1744 hade man två ryska regementen förlagda i Roslagen. Vi kan lätt idag förstå Blidöfolkets inneboende känslor fyllda av oro och rädsla för ett nytt 1719 när de samlas till allmän sockenstämma nämnda dag. Beslutet av klockstapeln med klockan kan därför ses som en manifestation för en starkare gemenskap och framtidstro i den lilla capellförsamlingen under en svår tid i vårt lands historia. Det är också nu som församlingen målmedvetet börjar sträva efter frigörelse från moderförsamlingen i Länna. En process som ej skulle avslutas förrän i början av kommande sekel.

Källor och anmärkningar:

Walter Ahlfeldt anger i boken Blidö socken attklockan är skänkt av Jurgen Rudolf Horn. Av protokollen framgår att det var församlingsbornas insatser som medfört tillkomsten av denna.

Klockstapelns flyttades 1953 från sin ursprungliga plats där nu ett stockankare är placerat.

Den mindre klockan i stapeln skänktes 1706 av dåvarande ägaren till Blidö säteri Carl Eric Lagerheim.

10
När Blidöfolket skändes försinpräst.

Birger Ahlrén

Den för sin klagoskrift efter Rysshärjningarna "kände" prästen Petter Wettersten avled i juni månad 1742. Han efterträddes 1743 av den 27-åriga Olof Unander. Under Wetterstens tid hade prästsysslan ofta missköotts beroende på hans trägna havsfiske och mer omtanke om sig själv än församlingen. Nu stundade emellertid en tid på nära 20 år under vilken Blidöborna fick skämmas för sin präst. Han hade nämligen benägenhet för brännvissupande. Redan långfredagen 1744 uppträdde han i predikstolen så att brodern Carl måste ta ner honom och genomföra predikan. Tredje söndagen i advent året därpå uppträdde han också "konstigt" i predikstolen. Efter att på pingstdagen året 1747 ha predikat över felaktig text hade han tillräckligt visat sina dåliga egenskaper som präst och man ville ha honom avsatt. Instämd till tinget för dryckenskap och fel i tjänsten framhåller Unander att felen i tjänsten ej berott på dryckenskap utan på hans svaga hälsa, vilket han kunde styrka med följande vittnesmål:

Hustru Karin JohansDotter och Johan Ersson i Svartnö berättade "att när Unander biktat Johan Erssons svärmödrer och skulle välsigna sakramentet hade han blivit så betagen av en konstig sjukdom att han fallit i en svår besvindelse. Detta berodde på mycket mindre på dryckenskap som han förut allenast druckit svagdricka".

Uppsyningsman Sahlberg i Köpmanholm omtalade "att han Pingstdagen 1747 öppnat tvenne ådror på Unander och då funnit blodet nog svart. Olof Ersson i Ahlsvik intygade "att Unander Pingstdagen 1747 visserligen hållit felaktig predikan, men att han ej druckit av vinet i sakristian. Han kunde ej heller förstå hur en sådan felaktighet kunnat hända på grund av drycker".

Frötuna-Länna Skeppslags Tingsrätt dömer därefter den 31 jan. 1749 Olof Unander till böter för dryckenskap men frikänner honom för fel i tjänsten.

En stormig höstnatt 1751 brinner prästgården i Yxlö. Bostadshuset klarar sig men de halmtäckta bodarna, ladugården med stall och foderladan brinner ned. Med hänsyn till denna olyckliga händelse och svag hälsa åtnjöt Olof Unander "af Cleres" vid prästmötet 1753.

Domsöndagen den 24 november 1754 går Unander, trots att man försökt hindra honom, åter upp i predikstolen och håller en mindre uppskattad predikan. Allgelgonadagen året därpå upprepas händelsen. När han där-

efter far hem med båten till Yxlö är han så drucken, att han ej kan styra, och kommen iland stupar han omkull så att han ej vet hur han skall komma hem. Nu anmäler man Unander för Consistoriet i Uppsala, som ger Gamle Prosten och Kyrkoherden i Frötuna Herr Magister Anders Waselius i uppdrag att undersöka förhållandet i Blidö. På sockenstämma i februari 1756 framhålls bl.a. de nämnda händelserna för Waselius. Man framhåller dock vidare att socknen skulle eftergiva Unander det skedda om han under en provotid som Consistoriet fick bestämma visar vilja till en fullständig bättring. Unander anhöll också själv om tillgift och lovade bättring. Domkapitlet förklarade Unander avsatt under ett års tid från sitt ämbete, varefter socknen skulle lämna besked hur han uppfyllt den utlovade bättringen.

På sockenstämma i april 1757 lämnas beskedet att Olof Unander vid ett flertal tillfällen utövat dryckenskap, och att socknen ej längre ville ha honom som präst. På höstetinget samma år står därför Unander åter till svars för sina synder.

Många vittnen är inkallade vilka under ed bl.a. berättade:

Bonden Eric Olsson i Yxlö: 'Då han under våren 1756 tillsammans med sina grannar Anders Persson, Olof Johansson och drängen Anders Olofsson hjälpt Unander med att köra ut gödsel, hade Unander strax efter middagen kommit ut efter dem till åkern. Innan han kom fram hade han ragglat och fallit omkull i diken vilket han också gjorde efter framkomsten. De blev tvungna att lägga honom på dyngflaket och köra hem honom till ladugården. När han skulle resa sig föll han omkull, och Unanders hustru som blivit tillkallad, utlät sig då: "Gud nåde dig far sådan hedersman du är i dag!" Av allt detta hade vittnet ej annat kunna förstå än att Unander varit av starka drycker överlastad. Helst han förut om morgonen låtit hämta ett stop brännvin, varav vittnet och förevarande personer om morgonen blifvit fägnade med varsin sup allenast.

Frälseinspektoren Hanberg vid Blidö gård berättade: "Under ett bröllop i Ahlsvik hade Unander när han skulle läsa från bordet varit alldeles för obekväm. Någon bordsbön blev ej läst utan en morgon- och en aftonbön som han därtill sammanblandade. Han begynnade även att sjunga en olämplig psalm varför hustrun nödgades taga vid och sjunga en tjänlig sådan. Vittnet hade senare lagt sig i ett rum hos bonden Olof Persson i samma by. Dit hade även Olof Unander kommit och på begäran bjudits på dricka och tobak av värden. På natten vaknade Hanberg av buller och förmärkte då att Unander krupit upp på en vid dörren stående säng, i vilken åtskillige träkärilar var ställda. På dessa hade hans "förhållande" flytit beroende på att han förtärt mera öl och brännvin än han behövt.

Uppsyningsman Sahlberg i Köpmanholm framhöll att Unander någon gång varit plägad, dock ej oförmögen att sköta sig själv.

Tingsrättens utslag.

Som Olof Unander själv såväl inför församlingen som inför Domkapitlet utlovat att taga sig tillvara för brännvins supande och andra starka dryckers förtärande, att han medgivit att sådant tillika varit vållande till hans oskicklighet uti ämbetets förrättande. Domkapitlet har under

allenast ett år lämnat provotid för att därunder måtte erfaras hurvida han uppfyllt den utlovade bättringen.

Alltså och emedan Olof Unander under suspensionsåret såväl hemma vid sitt boställe i Yxlö som ock vid ett bröllop i Ahlsvik enligt flera vittnens utsagor varit så överlastad att han vid det förra tillfället ej förmått att själv gå hem, och vid det senare att icke med sammanhang kunnat läsa bönerna ifrån bordet. ...

Ty prövar Tingsrätten till följe av 18 cap.förordningen 17 april 1733 angående svalg och dryckenskap skäligt fälla Olof Unander, som andra gången för fylleri blivit lagförd till 10 daler silvermynt böter. Och då Unander under suspensionsperioden, som berört är, icke rättat sina förra förseelser, varigenom med hänvisning till 23§ uti Kyrkolagen Unander förklaras ovärdig att återkomma till prästämvet och den capellansyssla han förut innehaft i Blidö församling. Tillika skall han vara skyldig att ersätta Landsfiskalen Roberg den i detta mål förorsakade rättegångskostnaden med 20 daler smt.

Ytterligare en gång återfinns Unander i Tingsrättens protokoll. Det är i sommartinget 1761. Blidö sockenmän begärde då att få fastställelse på den bänkindelning som beslutats på stämma den 28 - 29 dec 1760. Olof Unander hade då lämnat ett på eget bevåg hastigt uppgjort förslag till sockenmännens förargelse. Dessa påvisade i tinget att det Unanderska förslaget var behäftat med många felaktigheter, bl.a. att vissa bänkar ej blivit delade och att fyra pelare under läktaren som tager bort platser ej beaktats. Ej heller fanns platser för de 7 mantal i Länna socken vilka för obekvämlig väg till Länna kyrka fått tillstånd att bevista gudstjänster i Blidö Capell. Förslaget var dessutom uppgjort av en obehörig person. Sockenstämmans beslut fastställdes. Unander hade denna gång visat att han hade andra dåliga egenskaper än dryckenskap.

Unander avled 1762 och i Länna begravningsbok detta år är antecknat: " 3 febr. begrovs Commister Per Olof Unander ifrån Blidö Capell. Blivit död i blodstörtning. Ålder 45 år."

Fotnot.

Utöver uppgifterna i Bingers artikel kan det vara intressant att nämna: Ännu på 1870-80-talet var historier i svang på Blidö om Petter Wettersten, skärkarlsprästen och Olof Unander, efterträdaren och suputen. Minns också att August Strindberg utöver sina sommarvistelser på Furusund även en sommar bodde i Österbåts, Blidö och lyssnade med långa öron till skrönorna på platsen. Hensöbornas pastor Nordström tycks ha lånat drag av dem bäge.

Om Olof Unander gick bl.a. talesättet: " Det här var också ett tionde, sa pastor Unander, drack "pojken" ur brännvinsstopet."

En gång lär han ha blivit lovad en gris eller del av gris i Blidögård. Suggan hade ännu kultingarna kvar när han började komma och inspektera "sin" egendom. En gång drabbades han av plötslig fysisk obalans och trillade in i kätten. När han skulle resa sig halkade han flera gånger i grislorten och rullade runt i möljan. Till slut var det stört omöjligt att se vad som var gris och vad som var pastor, enl. gårdens dräng

B O C K L A R S U N D E T

Ett försök till ortnamnstydning.

Bosse Wiklund.

Likaväl som Blidö i gångna tider var uppdelad på flera öar, Oxhalsen Västerö, Blidö (tid Finören) och Sikmarö så består även Yxlan av ursprungligen flera öar. Längst i N ligger Köpmanholm. Den var separerad från Yxlan av ett smalt sund, Bocklarsundet, som gick från Skarmsundet i Blidösundet och mynnade vid Lilla Furusund i Norrleden. Det har aldrig varit någon större farled, och den har därför ofta undgått att nämnas vid geografiska skildringar av området.

Här vid Lilla Furusunds ångbåtsbrygga, låg förr ett rev som gav en skyddad hamn. Sedan gick leden innanför Gibraltarklippan. Det var redan tidigt ett grunt staksund och "smånamnet" Vadet visar att djupet inte var så stort. Ester Grönblad anser i sin bok att detta var en av de äldsta hamnanläggningarna i Furusundsområdet.

Nu är det ju så att det finns ett Kungshamn på Yxlan mot Norrleden, inte så långt ifrån vår hamn. Kungshamn skvallrar för eftervärlden att här var Ledungsflottans "rendezvous-plats". När skeppen efter budkavlekallelse löpte ut om våren så samlades skeppen i olika avsnitt av kusten just just vid dessa kungshamnar. När den återkom på hösten upplöstes den lokala eskadern här. För bondeköpmännen inifrån landet och skärgårdens fiskarbönder var detta ett strålande tillfälle att köpa utländska varor medan urvalet var som störst. Här uppstod naturligt en handelsplats, ett Kaupanger som så småningom blev Köpmanholm.

Det äldsta belägget för namnet Bocklarsundet hittar vi i en krönika från 1600-talet. I övrigt är annalerna magra.

Om vi skall försöka ge oss på en tydning av namnet Bocklarhamen och Bocklarsundet (förstavelsen stavas även Båklarhamnen, Bocharhamnen) så har jag ett förslag.

År 1397 avled i Biervliet i Flandern en fiskare Willem Beukelszoon även kallad Beukelsz eller Bökel eller Buckeling. Han beskrevs då som gammal och bör ha varit född på 1330-talet eller däromkring. Han uppfann en ny konserveringsmetod, som bestod i att man lade färskmat som fisk och kött i kraftig saltlake några timmar och sedan rökte man varan. Ja, Du har gissat rätt. Metoden gav upphov till namnet böckling. Men inte bara det. Den engelska varianten på hans namn, Buckeling, vandrade ut i världen och gav så småningom upphov till namnet buccanjär på sjörövere i Spanska Sjön. De här gubbarna var kolonister och strandbor och ibland plundrade de fartyg som ankrat i en vik eller råkat gå på grund. Kustborna hade som färdkost saltrökt kött, bucca, kallad och sjörövarna fick namnet buccanjärer.

När uppfann Bökeling sin metod. Ja ingen exakt tidsangivelse finns, med det bör ha varit på 1350-60-talen.

Det finns andra historiker som helt förnekar Bökelings existens och förvisar honom till sagornas och sägnernas värld.

Men Bökelings konserveringsmetod är nog så påtaglig och ingen skröna.

*

Var den gamla handelsplatsen exakt låg på Köpmanholmen vet vi ej i dag. Mycket talar för att den låg där byn ligger i dag. Här hade man lätt god utkik över fjärden och inloppet till både Blidösundet och

Norrleden och samtidigt låg byn i lä för kalla nordliga vindar.

Ett annat alternativ skulle vara att den låg vid Bocklarhamnen.

Hur som helst. Den här verksamheten att saltröka fisk, att bökla, vill jag förbinda med Bocklare. Här skulle alltså ett rökeri ha legat. Det var liksom bäckbränneri ett högeligen brandfarligt yrke, och därför förlade man gärna verksamheten långt från bebyggelse, så att inte en hel by brann ned om olyckan var framme. Det talar ju emot Bocklarhamnen som handelsplatsen.

Källor:

Ester Grönblad: Furusund, ett skärgårdscentrum (1970)

Generalstabskartan (1931)

Topografiska kartan över Sverige Norrtälje SO

BRÖLLOPSSEDER I SKÄRGÅRDEN FÖRR.

Bosse Wiklund

Här och där i skärgårdstrakterna och på andra håll fanns det ännu för 100 år sedan kvar rester av gamla seder som ibland gick ända tillbaka till hednatiden. Det kan därför vara idé att påminna om gamla tider.

Under Asalärans tid så skedde vigseln genom att en torshammare svängdes över brudparets huvuden för att slutligen läggas i brudens knä. Det fanns en sen variant av detta där den stora gårdsnyckeln under bröllopfesten läggs i brudens knä. Nyckeln får ersätta torshammaren vad det gäller symboliken och välsigna brudens fraktsamhet, en förutsättning för släktens fortbestånd. Samtidigt är ju nyckeln eller klaven ett tecken på värdigheten som husmor. Nu var det en ny kvinna som tog över ansvaret för visthus och förråd. Till den gamla kvinnodräkten hörde "prysskan", en tygväska som med band hängde vid kjortelbältet. Den innehöll elddon och fnöske, ett nåletui och annat smått och gott som en kvinna kunde behöva under sin husmorsutövning. I lag med prysskan satt ringen med nyckeln.

En annan sedvänja som troligen har hedniskt ursprung var krusriskorna. Man tog två unga björkar och band grenarnas så hårt samman att det blev två lövade stänger. Så kapade man topparna och spikade fast toppprydnaderna. Det var två halvmånformade skivor av trä, målade i gult. Längs den rundade ytterkanten borrades sju hål och i dem stacks rödmålade "spjutspetsar" av tunnt trä. Det hela symboliserade de uppstigande solen och dess strålar. Enligt vissa uppgiftslämnare, skall "spjutspetsarna" av gammalt ha varit färgade med blod. En sådan krusrisk återfann jag på Svartlöga omkr 1950 och tecknade av den.

Krusriskor har också gjorts av slankiga granar i st.f. björkar. Seden finns belagd från flera håll i vårt land från 1600- och 1700-talen.

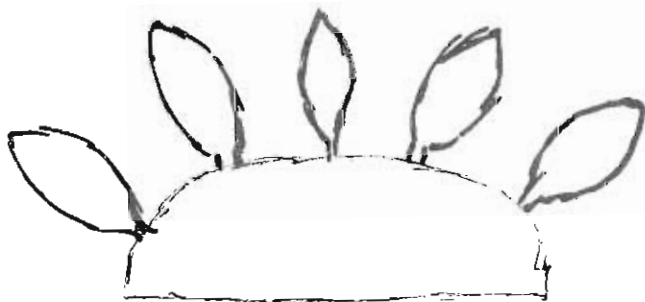
En annan bröllopssed finns berättad från Svartlöga från 1860-70-talet. Efter ett bröllop i Blidö kyrka (kapell) for brudpar och bröllopgäster till Österbåts i häst och vagn. Sedan gick man i egna båtar och seglade hem. När man tagit land, så ställde brudföljet upp sig med brudparet först för att tåga tillbröllopgården. Prästen ställde sig i täten och gick först. I händerna hade han två koppargrytlock som han slog ihop och markerade takten. Detta var av gammalt för att skrämja bort oknytt från bröllopgården, för den var speciellt känslig en sådan här dag. Gammelmor hade säkert stuckit korsat stål under såväl boningshusets tröskel som dörren till fähuset. Man trodde inte på det, men man aldrig vara nog försiktig.

Om dimman svepte runt ön på bröllopskvällen, så var det Sjöfrua själv som kom och ville vara med. Då var det rådligast att ta några glas och gå ned till bryggan och fylla glasen med brännvin. Säkrast var också att ta med sig av bröllopsbordets håvor och lägga upp snyggt i en skål. Då skulle Sjöråden känna att hon var medbjuden och vara nöjd. Det kunde gårdens folk ha glädje av många gånger i framtiden.

Ju närmare människorna levde Naturen, ju mer personifierades den liksom för våra förfäder, och därför levde de gamla "gudarna" kvar. Det fanns liksom fortfarande ett behov av dem. Det var nog bra med helgon att åberopa i nödens stund, nog var det trösterikt att änglarna tog upp en till Himmelen om man inte kunde räddas, men de gamla hednatrollen kunde liksom både framkalla och avvärja oväder, och det kändes på något sätt litet tryggare.

Hur gammal seden med bröllopsnyingen var vet jag inte. Kanske den också går tillbaka till Hedenhös. Alltnog, byns ungdomar fällde två raka träd och bar in i bröllopsgården. Tjockändarna lades i kors och så tände man brasan. Allteftersom virket i veden brann, matade man fram stockarna, Flickans var den undre, pojkens den övre. Nu gällde det att se vilken stock som brann snabbast. Ibland tyddes det såsom ett tecken på kärlekslågens hetta, men oftare tolkades som så att om pojkens stock brann längst så skulle han få råda i äktenskapet, och tvärs om då förstås.

Jag inbillar mig inte för ett ögonblick att här återgivna bröllops seder är unika för just "vår" skärgård. Sederna har säkert levat kvar litet varstans men man har samtidigt skämts litet över dem, och vill därför inte gärna tala om dem.

Krusrisk och bröllopsstång

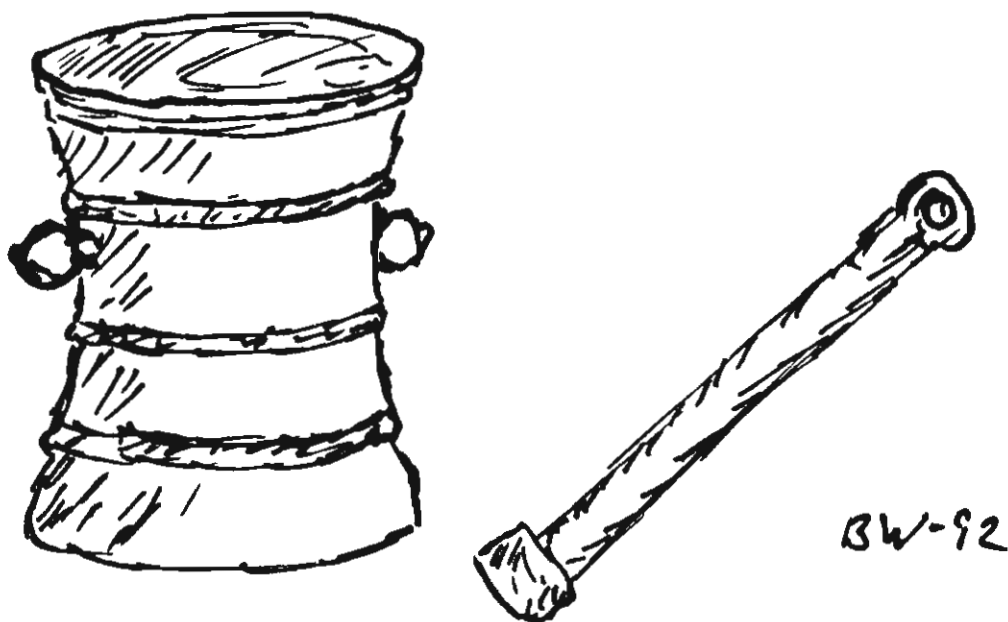
grundstolpe

BRUKSFÖREMÅL.

Bosse Wiklund

Jag tänkte att det kunde vara dags att starta en ny lien avdelning som skall berätta om gamla föremål som finns i Hembygdsföreningens samlingar i Oxhalsö.

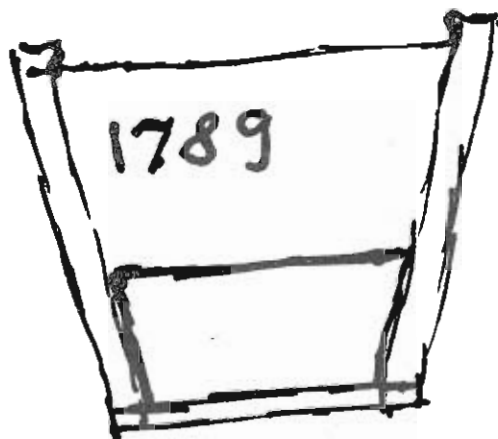
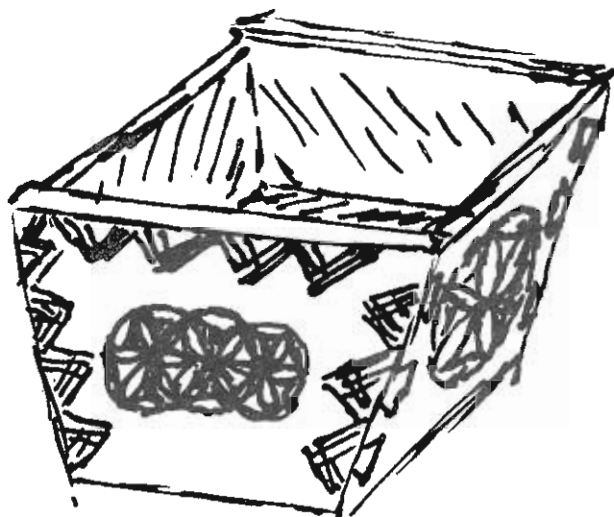

Järnmortel med stöt

Jag tänker börja med en järnmortel som jag försökt rita av. Den står i en nisch i kökets öppna spis. Det är en rätt så enkel järnmortel ca 30 cm hög. Den saknar öron och har i stället kulor som sitter något utskjutna från mortelkroppen. Vad är då att berätta om den här morteln? Jo kulorna gör att man måste ge den ett maritimt förflutet. Man hade en träram, fyrkantig, där kulorna passade in i urtag så att den kunde gunga fram och tillbaka. Träramen satt i sin tur upphängd i en träställning med ledappar så att en kardansk upphängning uppstod. Det betydde att om morteln satt upphängd och skutan rullade så höll den sig någorlunda i lodplanet ändå.

Vad den har använts till? Jo för att stöta kaffe, att "mortla kaffebönor" Man lade en handfull bönor i mortel, fuktade en handduk och täckte runt stöten så att inga av de dyrbara kornen gick till spillo. Sedan kokade man kaffe och lade på i snålt tilltagna mått. Om något blev kvar i morteln så fick den fuktiga handduken ligga löst över för att spara aromen. Klarskinn av torkade torskskinn användes på land, men jag vet ärligt inte om de också hade en användning till sjöss.

Tro nu inte att besättningen fick dricka rent kaffe, ånej, man blandade med rostade gula ärtor så det blev drygare.

BW-92

Penningskrin
 med lönnlåd, lös gavel (saknas)
 och skjutlock
 Dekor : svart-vitt och rött, karvsnitt.

Nästa föremål är ett peppardoftande träskrin med karvsnittsdekor och påmålad i den gamla svart-vita och röda stil som påminner om 1600-talet. Skrinet är daterat 1789. Det är från början ett penningsskrin med lönnlåda. Den sida som bär året är ursprungligen dubbel och har haft en tunn, lös skiva med troligen karvsnittsdekor som de andra. Om den skjuts på plats kan lönnlådan undertill täckas helt. Sedan var det ett skjutlock, som förmodligen var strävlöpande, för att inte ramla bort och avslöja skrinets hemlighet. Det här stoppade väl inga avancerade tjuvar, men det hindrade åtminstone spontantillgrepp. Det här var ju en hård tid och en avslöjad tjuv fick inte så många fler chanser. Skrinet kan ha använts även till värdepapper men det är för litet så handlingarna fick då vikas ett flertal gånger.

Alla Ni som har gamla grejor som ni inte vet vad de använts till. Sökupp oss i Båtsmanstorp en lördag i sommar när vi har öppet så skall vi gärna hjälpa till att identifiera dem.

S K U T H Ö R N A N .

Bosse Wiklund

Ja hej igen. Då är det dags att ta en ny omgång med gamla segelskutor som haft Blidöanknytning.

Jag börjar med Skulda, en 2-mastskonert med Registernumret 718 i Fartygsregistret och flaggsignalen J C B P (efter skiftet 1933 S J U W) .

Det här fartyget byggdes nere på smålandskusten på Oskarshamns varv av Carl Thorén. Det var ett rent spekulationsbygge. Hon timrades i furu och ek av materiel som blivit över från tidigare byggen. Varvsarbetarna kallade henne "Lapp-Maja", men vid sjösättningen 1893 fick hon namnet Lazarus. Vid skeppsmätningen mättes hon till 93 nettoregisterton. Måtten var 26,40 m längd, 6,26 m bredd och 2,59 m i lastrummet. Djupgåendet på aktern 3 m.

Fartyget utbjöds omgående till salu och året efter, 1894, såldes hon för 13.000:- till ett partrederi i Brantevik i Skåne under ledning av Nils Tufvesson. Till befälhavare och delägare valdes Thure N Boman. Han kom att föra henne i fem år till 1899. Under sitt sista år som befälhavare var han även korrespondensredare.

Efter Boman kommer Nils Henriksson som befälhavare. Han för henne fram till 1903, då Lazarus säljs.

Det här är en fin skuta och hon sköts noga. Driven 1896. Vid en omklassning 1898-99 mäts hon om till 88 nrt.

1903 säljs Lazarus. Köpare är K A Karlsson på Gullholmen i Bohuslän. Priset är nu 8.000:- Hon döps om till Skulda (efter den berömda sjömansvisans fartyg). K A Karlsson för själv sitt fartyg.

Vintern 1904 förbyggs hon och man byter bordläggning i vattenlinjen bl.a. Mäter nu 98,27 / 88,09 reg.ton.

1910 blir det ny försäljning. Hon kommer nu tillbaka till Småland, till Hasselö i Loftahammars socken för att vara exakt. Köparen som även blir befälhavare heter R W Pettersson.

Skulda sköts bra. Driven 1912. Vid det 1:a världskrigets utbrott 1914 anar R W Pettersson en stegrad efterfrågan på tonnage, och 1915 förbyggs Skulda igen. En ny mätning ger 101,49 / 84,82 reg.ton. Mått: 26,10 m x 6,76 m x 2,55 m och djupgående 3 m . Så går hon åter ut. Hon lastar mest trä från Norrland till Danmark och Tyskland med diverse returlaster, bl.a. kol.

1916 har fartygspriserna och efterfrågan gått i topp och nu blir det många ägarbyten. R W Pettersson väntar dock och först när han anar krigsslutet säljer han.

1918 säljer han så Skulda till J W Sjödooff i Figeholm. Befälhavare

blir nu C T Elfving. Han tillhör den gamla sjömanssläkten Elfving från smålandskusten. En gren vandrade via Trödje varv utanför Gävle till Furusund och Högmarsö, där de är välkända för oss i Blidö.

Med krigets slut försvann efterfrågan på tonnage och luften går ur fraktmarknaden. 1919 säljs Skulda igen nu till Efraim Johansson, även han i Figeholm fast han senare flyttade till Kråkelund. Elfving kvarstår som befälhavare. 1923 efterträds han dock av G E Andersson.

1925 kommer Skulda till Blidö. Då köper Oscar Verner Malm i Oxhalsö henne och han avser att själv segla henne, så han vill ha henne i gott skick. 1925 repareras hon grundligt och 1927 drivs hon. Vid en ny mätning har hon nu måtten 26,62 m x 6,91 m x 2,52 m Djupgående 3 m. I registerton 99,08 brutto och 83,63 netto.

Hon fortsätter på trätraden på Östersjön.

I slutet av 1920-talet är de rena segelfartygens tid förbi. De första motorseglarna hade visat sig redan omkr 1910 men nu hade motorerna blivit driftsäkrare och nu tog de över allt mer.

1931 tas Skulda till varv och får en 40 hkr hjälpmotor insatt. Sedan tas hon upp på slip och förhyds. Eftersom hjälpmotorn inkräktar på lastutrymmet mäts hon om igen. 99,08 / 77, 02 reg.ton.

Motorseglaren Skulda fortsätter på sin gamla trad. Reparerad 1933, driven och omförhydd 1937.

Krigsutbrottet 1939 innebar snart ett uppsving för sjöfarten, men också en kraftig förslitning. Det var brist på drivmedel, brist på olja, brist på färg till underhåll. Det var svårt att få licens på bomullsduk till segel, och så dyr den blivit!

Till allt detta kommer krigsriskerna med flygfällda minor, bombräder mot f.f.a. tyska hamnar och stundom ubåtar.

Oscar Malm fortsätter att segla under hela kriget till 1945.

Vid krigsslutet 1945 upphör Tyskland stort sett som marknad under några år. Nu blir det mest kustfart för Skuldans del.

Den 15 juni 1946 kom Skulda med last av sågat virke från Köpmanholmen, 1½ mil S Örnköldsvik och med Stockholm som destination. Hon vartungt lastad och började läcka. Läckaget ökade snabbt, pumparna klarade inte att hålla henne läns och hon började gå ner i marvatten. Kl 04.10 övergavs hon av besättningen, som gick i livbåten. Man låg då 6 distansminuter 330 om Västra Bankens fyrskepp. Skulda sjönk.

*

Motorprämen Skum av Blidö. Med det gryende 1920-talet var piggskutornas tid förbi, egentligen sedan länge. Elfvingarna hade gjort ett försök med Desideria som byggdes på kravell i slutet av 1910-talet men det blev en ensam svala.

Hjälpmotorn hade kommit, en massa piggar och vedjakter avriggades och blev motorpråmar. Kalle Jansson i Bruket Blidö, mest känd som "Kalle i Kroken" hade kommit fram till att man skulle bygga motorpråm av trä direkt. Utan rigg alltså.

1921 satte man igång. Ansvaret för bygget överlämnades åt den kände båtbyggaren Efraim Österman i Storvik Blidö. Byggplatsen låg i Bruket nära ångbåtsbryggan. Hon byggdes i furu på spant av ek och fick från början en 20 hkr Avancemotor insatt.

1922 var det dags för sjösättning. Men man hade otur och hon fastnade. Waxholm III skulle dra ut henne, men hon rände med full fart upp i dyn och fastnade igen. Senare tog Blidösund loss henne.

Att fastna vid sjösättningen betydde otur enligt gammalt sjömansskrock. Kalle i Kroken var mäktigt stolt över sitt nya fartyg. Han brukade presentera sig som "Kapten Jansson på motorfartyget Skum". Sedan fick han heta "Skum-Kalle".

Skum gick i transport i Stockholm skärgård och på Mälaren.

1926 såldes hon till Hillersjö i Mälaren och fortsatte att segla.

Jag såg henne på 1960-talet vid Norr Mälarstrand. Då var hon fritidsbåt men hon var orörd av tillbyggen.

*

Är det någon som minns Sydia? Hon byggdes vid Sjötorps varv av skeppsbyggmästare Sixten Groth, han som också var varvsdisponent och sjösattes 1895 som Margot. Hon var då skonert Registrerad under Nr 2824.

Margot mättes till 48,11 brutto och 39,84 netto reg. ton. Måtten var från början 20,32 m längd, 5,59 m bredd mellan livhulten och 2,02 m i lastrummet. Djupgåendet 3 m. Det var alltså en ganska liten skonert.

Margot hade beställts av ett partrederi på Styrso i Bobuslän med skepparen Anders Svensson Friberg som huvudredare. Rederiet bestod av 4 delägare med lika andelar. Rederiet hade svårt att betala hela nybygget och Sixten Groth hade 8/20 kvar i henne.

Anders Svensson Friberg förde själv fartyget. Det här vara hårda tider för sjöfart under segel och rederiet hade det kämpigt.

Den 2 febr 1898 sålde man Margot till skepparen Axel Ivar Kristensson på Köpstadso. Han för denne själv. I Svensk Skeppslista kallas Kristensson genomgående Kristiansson.

Den 23 mars 1901 säljs Margot till skepparen Berndt Alfred Mattsson i Hällevik, Mjellby socken. Han äger henne ensam och för henne själv till 2 mars 1906, då B Larsson från Hällevik tar över som befälhavare för ett år. Den 28 febr 1907 återkommer Mattsson.

Margot repareras nu 1901 och drivs 1911.

Den 14 april 1917 säljs Margot till ett partrederi i Sölvesborg med handlanden Bengt Jönsson som huvudredare och med 26 delägare som delar på 66 andelar.

Först tar A Nilsson från Siretorp i Mjellby socken befälet. Det sker den 14 april 1917 och han avlöses 15 mars 1919 av H F Karlsson från Sölvesborg.

Den 22 jan 1921 säljs Margot igen nu till ett nytt partrederi, denna gång i Råå. Det består av 16 delägare och 37 andelar och leds av skepparen Johan Emil Reinhold. Han är även befälhavare.

Den 28 mars 1928 inträder skeppsredaren Adolf Reinhold Råwall som huvudredare, och från nu kan Margot räknas tillhöra det Råwallska rederiet.

Till att börja med får Margot en 35 hkr Skandia Marinmotor insatt hos AB Holms Skeppsvarv i Råå. Hon mäts sedan om till 39,11 / 52,81 reg.ton.

Alla de Råwallska fartygen hade ju namn på "ia" och 21 mars 1931 byter Margot namn till Sydia. Samma dag får hon en ny huvudredare i lotsförmannen Emil Romanus Natanael Råwall från Råå.

Kapten Reinhold avlöstes som befälhavare 20 juni 1929 och efterträddes av C S Andersson från Råå. Reinhold återkom efter 1½ månad, 8 aug (1929)

I och med att Råwalls definitivt tagit över Sydia-Margot blir J W Bengtsson skeppare 21 mars 1931.

Sydia blir inte gammal i det Råwallska rederiet. Hon säljs redan 22 febr 1933 till skepparen Carl Wilhelm Hansson från Hamburgsund. Han riggar om Sydia till galeas vilket anmäls 3 april s.å. C W Hansson för själv sitt fartyg.

Redan 3 april 1933 ombildade C W Hansson sitt ägande till partrederi. Det skedde genom att han skänkte bort 1/10 i fartyget och behöll 9/10. Själv blev han också huvudredare.

Vintern 1933-34 genomgick Sydia en större reparation. Hansson avlöstes som befälhavare 26 febr 1937 av O B Johansson från Hamburgsund men återkommer 23 mars 1938.

I slutet av kriget, 22 maj 1944, säljs Sydia till Styrso och ett litet partrederi om två personer. Erik Lindblad heter den nye huvudredaren och K V Pettersson från Skärhamn blir skeppare, men han avlöses redan 21 juni av Lars Gunnar Eriksson Colliander från Styrso.

Efter två år säljs Sydia 7 febr 1946 till Drag och skepparen Uggve Waldemar Eugen Ekeröth, som själv för sitt nya fartyg. Men Ekeröth kan heller inte få ekonomi på sin sjöfart. Han går på kusten men redan efter ett år har han fått nog.

Sydia säljs 1 nov 1946 till fabrikören Gustav Gunnar Stenholm i Gävle.

1e. Sydia registreras dock inte i Gävle utan i Stockholm. Befälhavare blir O F A Östergren från Stockholm.

Så kommer vi fram till när Sydia blir Roslagsfartyg. Det sker 28 febr 1948 då hon säljs till ett partrederi på Blidö med två hälftenägare. Huvudredare blir nu skepparen Karl Uno Svensson i Kolsvik, Yxlan och befälhavaren heter H E Holmström från samma by. Efter några år i mitten på 1950-talet efterträds Svensson som huvudredare av Johan David Andersson.

Sydia möter samma öde som alla andra motorseglare som inte sjönk eller kondemnerats. Hon blev lustfartyg och det sker omkr 1957 och köpare nu är Lennart Nordkvist i Stockholm. Han säljer henne senare till Curt Wallentin Brandberg också från "huvudkommunen" Ännu 1964 finns hon med i Skeppslistan .

*

Nu tänkte jag kliva över sockengränsen och ta med en Tjockö-skuta som hette Sylvia.

Hon byggdes i furu på kravell i Laavansaari av skeppsbyggmästare Jaako Talsi och sjösattes 1904 som Rakkaus. Hon byggdes som vedskuta och mätte drygt 19 m mellan stävorna. Riggad som galeas.

Jag vet inte vem som beställde henne men troligen var det ett rederi på platsen för bygget, Laavansaari, men registrerad i Viborg

Efter några år såldes hon 5 nov 1912 från Viborg till ett partrederi i Borgå lett av Emil Karlsson. För detta rederi seglade hon under det 1:a världskriget och Frihetskriget ända till 1920.

Den 24 mars 1920 såldes Rakkaus till Sund på Åland och ett partrederi under E E Eriksson, men här blev hon ej länge.

Redan 4 nov 1920 blev hon svensk, då hon såldes till Tjockö och två hälftenägare, Teodor Amandus Leontin och Linus Norman. Nu byttes namnet från Rakkaus (Kärleken) till Sylvia. Som svensk mättes hon till 54,34 brutton / 46,97 netto reg ton. Måtten 19,21 m x 6,20 m x 2,21 m och djupet 2,95 m. Hon registrerades 1921 och fick Nr 6690 Flaggsignal: K D L M, senare S J Y E.

Sylvia repareras 1922 och sedan tar Linus Normans son hand om henne. 1924 går hon åter till varv, dels för en mindre reparation, men främst för att få en 18 hkr motor insatt. Det här tog ett stort håll i kassan men var nödvändigt för 1923 var ett dåligt år och hon hade långa perioder varit upplagd. Efter motorinstallationen mäts hon om till 54,87 / 35,54 reg. ton.

Nu är hon åter konkurrenskraftig och går ut i trätraden i kustfart främst.

Driven och reparerad 1929. L E E Norman har nu stått som skeppare sedan 1923. Nu blir han också ägare. Initialerna står för Linus Egidius Elias.

Sylvia repareras och drivs 1934.

När kriget kommer 1939 fortsätter hon. Trots alla besvärigheter med tjärolja och annat. Frakterna är goda och det gäller att pressa de sista "blodsdropparna" ur det gamla fartyget.

Men efter säsongen 1943 står det klart att hon är slut. Hon huggs helt odramatiskt upp 1944 av Tord Eriksson i Norrtälje och med det försvinner den sista seglande Tjocköskutan ut i Sjöfartshistorien.

*

Vi hinser nog med en till för att fylla ut pappret. Det får bli skonerten Tora.

Tora var en klinskonert byggd av furu i Skeppsmyra på Vätö 1872. Skeppsbyggmästaren var Matts Pehrsson i Gråtängen, Vätö. Nybygget mättes till 36 nyläster. Hon drog 11 tum (ca 3,2 m) på aktern.

Beställare var ett partederi på Tjockö, Rådmansö under Jan Erik Norberg och med P Norberg som skeppare. Den drivande kraften i redet var J M Vesterberg, Tjockö.

I slutet av 1870-talet blir M Söderman, Tjockö både huvudredare och befälhavare. Hon mäts nu om till 105 reg.ton. netto.

1880 repareras hon och P Söderman, Tjockö blir befälhavare. I slutet av 1880-talet blir denna P Söderman även huvudredare.

Men inte för någon längre tid. Redan 1887 såldes Tora till Anders Petter Lind^rem^rark i Furusund. Hon registreras där. Lindermark tar över som skeppare.

Blidötiden blir kort. Redan i dec 1891 säljs hon till Arholma och Per Pettersson.

Efter en säsong förbyggs Tora vintern 1892-3 i Sandviken, Väster Edsvik, Vätö av Denne Per Pettersson. Nu ser han ljus på framtiden. Han är själv befälhavare.

Den 19 juli 1894 kommer han på kryss i Sundsvallsdistriktet på resa Iggesund - Törefors. Det är SO vind och klart väder. Tora (eller Thora) vägrar i en vändning när vinden plötsligt skralnar. Hon driver rakt fram på grund v SV udden av Västanskär nära Örnsköldsvik, och blir vrak.